

„Климат и история: дендрохронологична, климатична и историческа реконструкция на българското минало, 1500-2000 г.“. Проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (Договор № ДТК 02/02/2010)

През последните години климатичните промени се радват на засилващото се внимание на обществото. След като данните за безпрецедентно в историята покачване на температурите станаха обществено достояние Глобалното затопляне оказва все по-осезаемо въздействие върху нашето възприятие на заобикалящия ни свят и върху разбирането ни за миналото. В пленарен доклад пред Конгреса на Асоциацията по стопанска история през 2008 г. Брус Кембъл даже стига до там да твърди, че Индустриалната революция е плод не на предприемчивостта или желанието за обогатяване, а на „сеизмични външни сили“ – климатичните изменения и епидемии. Повлиян от тези световни тенденции и търсец отговор на същите въпроси в българска среда интердисциплинарен екип от специалисти от Института за исторически изследвания, Историческия Факултет на Софийски Университет „Св. Климент Охридски“, Лесотехническият Университет и Института за гората при БАН старира и получи финансиране от фонд „Научни изследвания“ към Министерството на образованието, младежта и науката на проект **„Климат и история: дендрохронологична, климатична и историческа реконструкция на българското минало, 1500-2000 г.“** (Договор № ДТК 02/02/2010)

С помощта на събрани и анализирани от екипа ни данни от дървесни редици от Пирин, Витоша, Стара планина и Родопите в комбинация с различни исторически извори екипът цели да реконструира климатичния, стопански, социален и политически цикъл в Източните Балкани през много дълъг отрязък от време (1500–2000 г.). За целта ще бъде разработена собствена дендро-историческа методология, съобразена с регионалните климатични и исторически особености на българските земи като се адаптират съществуващия чуждестранен опит. Привличайки водещи специалисти от напълно отделени до днес научни области ще бъдат конструирани три паралелни хронологии – климатична, икономическа и политическа, които ще ни позволят да изследваме взаимните въздействия на човека върху природата и на природата върху човека. Освен дървесните данни ще бъдат използвани сведения от приписки, хроники, бележки на пътешественици и други документални свидетелства. Целта ни е да обогатим значително нашето познание за българската история и да натрупаме наблюдения, които биха помогнали за моделирането на възможните отражения на климатичните промени върху нашия живот.

Настоящият интердисциплинарен проект цели да лансира нова проблематика в българската наука. Резултатите му ще позволят да бъдат включени в международния научен обмен на данните и анализа за българското пространство. Тригодишният проект е замислен като пилотен и си поставя две основни цели:

Първо, да се изработи интердисциплинарна, съобразена със географските и климатични специфики на района и историческите особености, методология за изследване на климата и въздействието му върху политическата, социалната и културна история на Югоизточна Европа (България).

И второ, с помощта на дендро-историческата методология да събере, съпостави и анализира климатични, социално-икономически и политически данни и сведения, чрез които да се изследват моделите на реакция и адаптация на предшествениците ни към променящата се околна среда.

Проектът има следните специфични цели:

- да се изгради интердисциплинарен екип от експерти в областта на дендрохронологията, климатологията и историческите науки;
- да се създадат три паралелни бази данни (климатична, политическа и социално-икономическа), с помощта на които да се направи паралелен анализ на промените в климата и в обществото;
- да се натрупа информация за климатичното вариране в миналото на Югоизточна Европа, което към настоящия момент е неизяснено за големи територии от този регион;
- резултатите от това изследване да дадат своя принос към дискусиите за т. нар. “Глобално затопляне” и “Малка ледникова епоха” и влиянието им върху населението на България;
- включването на Източните Балкани в историческата климатична карта на Европа да послужи за проверка на лансирани напоследък в литературата хипотези за ограниченото регионално значение на Малката ледникова епоха и неговото по-ясно въздействие предимно в Северна и Западна Европа;
- да се постигне тематично „отваряне” на историческите изследвания към важни и значими за нашето съвремие теми – Глобално затопляне и климатични промени;
- да се привлече интереса на студенти, докторанти и пост докторанти, които да бъдат включени в изпълнението на проекта;

Членове на екипа са:

ст.н.с. I ст. д-р Надя Данова участва в историческата работна група на методологическия екип (МЕ) и е научен ръководител на историческата работна група XVIII-края на XIX век на изследователския екип (ИЕ). Тя има за задача да проучи съхранявани у нас архивни материали и литература на български и гръцки език. Научни интереси – история на идеите на просвещението, романтизма, национализма, история на всекидневния живот;

доц. д-р Светлана Иванова участва в историческата работна група на МЕ и е научен ръководител на историческата работна група XVI–XVII век на ИЕ. Тя проучва съхраняваната у нас османотурска документация и литература. Научни интереси – османистика, история на социалните структури, архивистика;

доц. д-р Надя Манолова-Николова участва в историческата работна група XVIII-края на XIX век на ИЕ и е научен ръководител на историческата работна група на МЕ. Нейна задача е да прегледа различни архивни и други източници за отражението на климатичните вариации върху човешката дейност през епохата на Възраждането. Научни интереси – Българска възрожденска история, културна история, история на медицината, микроистория;

ст.н.с. II ст. д-р Мартин Иванова участва в историческата работна група края на XIX–XX век на ИЕ и в историческата работна група на МЕ. Той работи по конструирането на дълги статистически редове с данни за температурата, реколтите, цените и brutния вътрешен продукт, които след това да бъдат сравнени с климатичната хронология. Научни интереси – стопанска история, история на ежедневието, история на климатичните промени.

ст.н.с. II ст. д-р Стефка Първева участва в историческата работна група на МЕ и историческата работна група XVI–XVII век на ИЕ в качеството си на външен експерт. Тя проучва съхраняваната у нас османотурска документация и литература. Научни интереси – османистика, история на социалните структури, архивистика;

н.с. II ст. д-р Димитър Димитров е научен ръководител на дендрохронологическата работна група към МЕ и участва в дендрохронологическата група към ИЕ. Негова задача е събиране и анализиране на дендрохронологичната информацията от района на Централна Стара планина и други райони. Научни интереси – дендрохронология, букови екосистеми, дендроекология, дендроклиматология;

гл. ас. д-р Момчил Панайотов е научен ръководител на дендрохронологическата работна група на ИЕ и участва в дендрохронологическата работна група на МЕ. М. Панайотов събира и анализира дендрохронологичната информацията от района на Пирин, Витоша и Родопите. Научни интереси – дендрология, екологични и биологични особености на дървесните видове, влияние на природни бедствия върху екосистемите, дендрохронология, влияние на климатични елементи и природни събития върху строежа на годишните пръстени на дървесни растения;

гл. ас. Христо Беров участва в историческата работна група на МЕ и в историческата работна група края на XIX–XX век на ИЕ. Той координира дейностите на двете работни групи на изследователския екип и подпомага работата по конструирането на дългите статистически редове с данни за температурата, реколтите, цените и brutния вътрешен продукт. Научни интереси – съвременна балканска история, социална и икономическа история и теория;

д-р Християн Атанасов участва в историческата работна група XVIII–края на XIX век на ИЕ и преглежда различни архивни и други източници за отражението на климатичните вариации върху човешката дейност през този период. Научни интереси – османска история, история на българското възраждане, икономика, социология, османска дипломатика и палеография;

д-р Джени Иванова участва в историческата работна група XVI–XVII век на ИЕ и има за задача да проучи документи и литература съхранявани у нас и в чужбина, които биха позволили да се изгради социално-икономическата и политическата хронология в периода XVI–XVII век. Научни интереси – историография, история на българските земи XV–XVIIв., османотурска наративна книжнина;

д-р Милена Петкова-Енчева участва в историческата работна група XVI–XVII век на ИЕ и има за задача да проучи документи и литература съхранявани у нас и в чужбина, които биха позволили да се изгради социално-икономическата и политическата хронология в периода XVI–XVII век. Научни интереси – историческа демография, стопанска история, историческа антропология;

д-р Мария Шушарова участва в историческата работна група XVI-XVII век на ИЕ и има за задача да проучи документи и литература съхранявани у нас и в чужбина, които биха позволили да се изгради социално-икономическата и политическата хронология в периода XVI–XVII век. Научни интереси – история на българските земи под османска власт, провинциални елити, социални групи, социална история

Кирил Косев участва в историческата работна група края на XIX–XX век на ИЕ и има за задача да преглежда и следи световната литература и опит в областта на дендрохронологическите и дендро-историческите изследвания. Научни интереси – икономическа история, финанси, екология, приложна иконометрия, международни финанси, икономически растеж.

Участие на научните институции:

Институтът за исторически изследвания (ИИИ) при БАН предоставя достъп до своята научна библиотека и архивна колекция, съдейства за изпълнението на проекта чрез предоставянето на работни помещения и компютри. Чрез своя счетоводител ИИИ БАН осигурява счетоводното обслужване на изпълнението на проекта. ИИИ съдейства при осъществяване на международни контакти, посредством широката си мрежа от партньорства. Лесотехническият Университет подпомага получаването на разрешителни за работа на територията на Национални паркове и резервати и за получаване на климатични данни от НИМХ при БАН. Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ осигурява логистична подкрепа при провеждане на предвидените работни срещи и конференции, предоставяйки необходимите зали и аудитории. Партниращите организации като цяло предоставят работните места на членовете от екипа. Те ще осигурят и част от необходимото за изпълнението на проекта оборудване и техника (софтуер и хардуер) както и достъп до своите лаборатории, библиотеки и архиви.